

I

„MIS MÕTET ON koolis rapsida ja higistada ainult selleks, et minna tööle, soetada maja ja paar last ja siis aina rabeleda, kuni sa hinge heidad,“ küsis Jonas, kui ta oli kolmteist.

„Miks ei võiks elada lihtsalt haagissuvilas ja toetustest,“ jätkas ta, ning Ingrid ei suutnud vastust leida. Sest miks mitte elada haagissuvilas, mõtles ta, miks mitte elada sotsiaaltoetustest, miks mitte lihtsalt pikali visata, miks mitte lihtsalt olla. See pärand, see haigus, mille tema oli endaga kaasa toonud, see eluvõimetu asi, mille ta oli vist endas maha surunud, aga näe nüüd, nüüd on see Jonasel välja löönud ja varsti lööb see ka Martinil välja ning nendest saavad masendunud ja ülekaalulised inimesed, kes mängivad ööpäev läbi videomänge.

Õnneks sellest enam juttu ei tulnud, aga umbes aasta hiljem kumbki poeg enam ei rääkinud. Päev päeva järel nad kas sidistasid linnu kombel või vahtisid tummalt kumbki oma taldrikut ja kui vanemad üritasid neid õhtusöögilaua taga vestlusesse kaasata, tuli neilt vastuseks vaid mingeid mühatusi. Ingrid ja Jan püüdsid omavahelist vestlust elus hoida, kuid vaikivate, mäluvate nägude juuresolekul oli see raske ja lisaks tundus, nagu nad oleks pärast kõiki neid aastaid vahelesegamisi kaotanud oskuse omavahel rääkida.

Mingi aja pärast hakkasid pojad jälle häält tegema, kuid mitte kunagi enam nii nagu siis, kui nad olid väikesed. Ja see olekski olnud nii kummaline kui ka ebanormaalne, arvas

Ingrid. Kõigele vaatamata oli ta sellega rahul. Oleks võinud hulleminigi minna. Nii kaua, kui ta mäletas, oli ta mõelnud katastroofidest, või õigemini: kuidas neid ära hoida. Kui Ingrid oli kolmeaastane, tegi ta ema enesetapu. Ingrid oskas toona nii kõndida kui rääkida, kuid see jõudis talle kohale siis, kui isa end neli aastat hiljem viimaks surnuks jõi. Ingrid oli küllalt suur, et avada välisuks, koputada naabrite uksele ja lasta neil kiirabi kutsuda, seitsmeaastasena oleks ta isegi võinud trammiga Frogneri parki sõita ja oma uppunud isa selili pöörata, välja sellest lombist, millesse too uppus.

Tema oli aga hoopis oma voodis ja magas. Alles järgmisel hommikul, hulk aega pärast seda, kui üle kolmekümne unerohutableti olid emast läbi kulgenud ja oma teel kõiki elundeid kahjustanud ja kõik elutähtsad funktsioonid seisanud, kuulsid naabrid Ingridi röökimist. Ta viidi vanavanemate juurde Hovseterisse ja aeg-ajalt külastas neid isa, kes heitis külalistetuppa ennast kaineks magama. Seal ta lamas ja karjus väikestest hallidest meestest, kes tahtsid teda põrgusse vedada ja vardas küpsetada. Siis kadus ta jälle. Ta tuli tagasi, läks jälle, ja ühel hommikul leiti ta Frogneri pargist, näoli lombis. Need paar päeva, mil ta veel elus oli, enne kui mudase vee sissehingamise tagajärjel kopsupõletikku suri, käis Ingrid koos vanavanematega teda haiglas vaatamas. Kui ta nägi isa seal juhtmete ja voolikute küljes lamamas, tuli Ingridile pähe, et ta oleks võinud isa päästa. See mõttekene tekkis tal Ullevåli haiglas 1972. aasta sügisel, kui tema seitsmeaastane aju oli sellises arengujärgus, et pidi olema eriti vastuvõtlik uuteks juhisteks, sest mõte aina kasvas ja arenes. Peagi tuli Ingrid selle peale, et oleks võinud päästa ka oma ema ning aja jooksul sirutas mõte end ajast ja ruumist kaugemale ning pani teda tundma ebamäärast vastutust millegi eest, mis oli juhtunud teisel pool maakera või hoopiski teise maailmasõja ajal, 1941. aastal, seega ammu enne tema sündi,

kui emapoolne vanaisa saadeti Sachsenhausenisse. Kui jutt läks teisele maailmasõjale või milledegi, mis oleks võinud maailmasõjani välja jõuda, lahkus vanaisa toast. Ingridi jaoks oli vanaisa püstitõusmine ja keset vestlust minema kõndimine sama loomulik, kui et vihmaga saab märjaks. Keegi ei pidanud sellist käitumist küsitavaks, kuid kogu pere uskus, et vanaisa vaikimisest ema enesetapuni kulges sirge joon. Teine maailmasõda kestis peredes edasi, põlvest põlve, ja Ingrid oleks pidanud vanaisa hoiatama, enne kui Gestapo ta kätte sai, siis poleks ema end tapnud ega isa joomise lõksu langenud.

Tuleb valmis olla halvimaks. See oli kinnitunud temas mingis kohas, mis ei lasknud end mõjutada ei mõistusel ega loogikal ega ka hüпноosil ega psühhoteraapial, mida ta oli samuti proovinud. Ja samamoodi nagu ta vanemad olid surnud, kui ta oli voodis, sai inimesi ka praegu surma sel ajal kui tema magas, ja igal hommikul võis lugeda katastroofidest ja õnnetustest, mis olid öö jooksul juhtunud ja mille ärahoidmiseks ta ei olnud sõrmegi liigutanud.

Kui ta möödus tühjast galeriist või tühjast restoranist, pidi Ingrid võitlema tugeva sooviga minna galeriisse ja teeselda, et ta on huvitatud sellest, mis seintel ripub, või siseneda restorani ja istuda laua taha. Nende sageli millegi muuna näivate impulsside vastu võitlemisele kulub palju energiat. Kui ta möödus tühjast kohvikust, kus seisis üksildane kelner ja vaatas välja kõnniteele, suutis ta leida kõikvõimalikke põhjuseid, miks ta pidi kohvi jooma, isegi kui oli just alles kohvi joonud, lihtsalt et anda endale luba sellesse kohvikusse sisse minna, et kõik saaks joonde, et kõik läheks hästi. Midagi ei läinud sellest paremaks, kui ta läks sisse ja vaatas mingeid pilte või tellis tassi kohvi, ta teadis ju seda, ning kui keegi nõudis, et ääremaal avataks galeriisid ja kohvikuid, polnud see tema probleem. Kuid siin võtsid sõna loogika ja mõistus

ning nende laterdavatel, kuidagi peenikestel häältel ei olnud öelda midagi niisugust, mis oleks aidanud tugeva tungi vastu seda ikkagi teha, justkui toidaks ta nende mõttetute tegudega mingit kõikehõlmavat olendit, kes ütleb: „Kui sa seda teed, siis luban, et ma leevendan pisut sinu tohutut süütunnet.“ Olend ei täitnud oma lubadust mitte kunagi ja ometi lasi ta end ikka ja jälle ahvatleda.

Kui tema kahe pojaga midagi juhtuks, oleks ta elu läbi. Siis oleks temaga kõik läbi ja lool lõpp. Kuid ta ei tahtnud veeta nendega rohkem aega, kui just vaja oli. Kui üks neist tупpa astus, märkas Ingrid, kuidas ta pulss kiirenes, nagu oleks ta mingi viilijast töötaja ettevõttes, kus kahekümneaastane Jonas ja kaheksateistkümneaastane Martin on tähtsad ülemused. Ingrid teadis alati, millal neil raha oli vaja; siis olid näod nii avatud ja sõbralikud, peaaegu nagu vanasti. Alguses tegi see teda kurvaks. Nagu armusuhe, mis on läbi saanud, mõtles ta, kui poisid mööda maja ringi trampisid ning naeratasid ning vaatasid talle silma ainult siis, kui neil raha vaja oli.

Kas sa täna õhtusöögile tuled? saatis ta vahel sõnumi ja kui vastus tuli, kui vastust üldse tuli, et: *ei*, ilma suure algustähe, selgituse ega vabanduseta, kirjutas ta vastu: *Ok. Panen siis sulle portsu kõrvale :-)*. Sest siis ei jää see minu südametunnistusele, mõtles Ingrid, kui vajutas *saada*.

Aasta pärast keskkooli lõpetamist elas Jonas ikka veel kodus ja kuni ta otsustas, mida edasi õppida või kas üldse peaks midagi õppima, töötas ta Äpent Bakeri pagarikojas kodust poole kilomeetri kaugusel Holtet's ja investeeris kõik, mis ta teenis, aktsiatesse.

„Kas ta ei peaks tegelikult öömaja eest ise maksma,“ ütles Ingrid Janile.

„Jaah ... aga meil ei ole ju raha vaja,“ vastas Jan. „Nii et see oleks ainult põhimõtte pärast. Ja sel pole mingit mõtet.“

„Jah, võib-olla küll,“ vastas Ingrid. „Aga kui ta peab oma osa maksma, pole kodus elamine enam nii mugav.“

„Küll ta ükskord välja kolib. Minu meelest on tore, et ta veel kodus on, et me saame koos olla ja koos telekat vaadata ja sushit süüa. Kujuta ette, et ta tahab meiega koos olla ja reedeõhtuti sushit süüa ja valget veini juua, ma arvan, et ei ole palju kahekümneaastaseid, kes seda teevad.“

„No ei, neid kahekümneaastaseid on palju. Tööl räägitakse sellest kui uuest nähtusest, et täiskasvanud lapsed istuvad koos vanematega ja vaatavad telekat, selle asemel et nädalavahetustel väljas käia. Ja päris palju kallim on osta sushit ja valget veini neljale kui kahele. Täiskasvanute ülalpidamine on palju kallim kui laste ülalpidamine. See on nagu ühikaelu, ainult et sina maksad kõigi eest. Ja siis veel koristad ja pesed nende järel.“

Ingrid teadis, et ainus põhjus, miks poisid nendega reedeõhtuti koos istusid, oli tasuta vein ja sushi, ning Ingrid ja Jan, kellele oli suureks auks, et poisid üldse tahavad nendega olla, lasevad neil otsustada, mida nad tahavad telekast vaadata, ja nii vaadati reedeõhtuti filme ja seriaale, mis ajasid Ingridi ära kööki ja telefonist uudiseid lehitsema, sel ajal kui läbi maja kajasid püssipaugud ja karjed.

„Küll nad ükskord välja kolivad,“ ütles Jan.

Ingrid oli laste saamist sageli kahetsenud. Kõik see, mis nendega juhtuda võis, kõik, mis neid ähvardas, oli uus kuristik, mis avanes sügavikuna päeval, mil Jonas sündis ja polnud lootustki, et see sulgub enne, kui ta ise kaob. Jonase väike titekeha andis vanadele katastroofofantasiatele täiesti uue jõu ja seetõttu teadis Ingrid, et ei tema ega Jan ei suuda kunagi poegi kodust välja visata, sundida neid omal kahel jalal seisma. Nad ei suudaks neile isegi ilusasti öelda, et nad võiksid välja kolida. Sest mis siis, kui midagi juhtub. Kui nad

nüüd sunniksid Jonast endale elukohta otsima, end töökoha või õppelaenu toel ülal pidama ja ta näiteks afteka ajal rõdult alla kukuks ja halvatuks jääks või taksojärjekorras surnuks pekstaks või end oimetuks jooks ja lumehanges magama jääks ja surnuks külmuks ja keegi ei paneks seda tähelegi, sest ta ei elanud enam kuskil, kus keegi istub üleval ja ootab, nagu Ingrid, kes, kui ta just sõna otseses mõttes ei istunud, siis vähemasti lamas unetult, kuni poiss on jälle kodus tagasi.

Ingrid mäletas oma lapseeast pärastlõunaid, mil vana vanemad nõudsid korteris vaikust, sest nad tegid oma lõunauinakut. Võimatu oli ette kujutada, et tema ja Jan oleksid mingil hetkel, sel ajal kui poisid olid väikesed, pärast lõunasööki diivanile heitnud ja majas vaikust nõudnud. Pärast õhtusööki oli tohutult segadust ja sagimist, et kogu spordivarustusega uksest välja saada, külma autosse istuda ja sõita heledalt valgustatud platsi või staadioni juurde, kus ta külmast värisedes seisis ja ootas, sest nad olid kodust just nii kaugel, et ei jõudnud sinna tagasigi sõita, kui juba tuli jälle minna poisse koju tooma, ja nii see käis.

Nüüd mõistis ta, et kõik see vaev oli olnud asjata. Võib-olla mitte niivõrd tema ja Jani jaoks, sest nemad kogesid rahuldust sellest, et täitsid oma kohust, nagu neilt toona oodati. Kuid näis, et poiste elus ei muutnud see küll midagi. Nad ei olnud koolis eriti usinad ega ka eriti seltskondlikud ega sõbralikud, kõik oli nende puhul keskmine ja tavaline ning kui Ingrid peaks neid kuidagi iseloomustama, siis ütleks ta, et nad *on alalhoidlikud*. Aga kas just sellisteks polnudki nad Janiga neid kasvatanud: alalhoidlikeks, et nendega midagi ei juhtuks?

Ta nägi vaimusilmas, kuidas poisid teda tulevikus hooldekodus külastavad, nägi nende keskealisi väljaandeid, teismelised ja naine slepis, pühapäeval, ainult ühel pühapäeval kuus, nad ei võta üleriideid seljast, ning istuvad puhketoas tema

tooli kõrvale. Ühele küljele kaldunud peaga istub Ingrid seal poolunes, võib-olla veel ees kuivanud õhtusöögiplekkidega toidupõll, mida hooldajatel pole olnud aega ära võtta. Tema keskealised pojad istuvad tema kõrvale, üleriided seljas, ja vaatavad kaugusesse või mobiiltelefoni või mis tahes värghendust, mis sel ajal on tavaliseks muutunud, seda, mis kõigil olemas on, ning nende naised püüavad vestlust arendada, võib-olla küsivad nad, mida Ingrid magustoiduks sõi, nad küsivad seda naljatleval toonil, nagu Ingrid oleks mingi üleannetu laps, kes tahab ainult magustoitu ja muid maiustusi. Teismelised vigisevad iga natukese aja järel ja poole tunni pärast lähevad nad ära ja siis on järgmise korrani jälle terve kuu.

Nemad ei vaeva end muretsemisega, nagu Ingrid oli ennast vaevanud ja muretsenud oma vanemate ja vana-vanemate pärast, ning Ingrid nägi selles paradoksi, mida võis tähele panna nii tema enda peres kui ühiskonnas üldse: need vanemad, kes läbi kukkusid, said lastelt tihtilugu hoopis teistsugust tähelepanu ja hoolitsust kui need vanemad, kes olid oma niinimetatud kohuse täitnud. Päris tihti juhtus nii, et alkohoolikust ema lapsed hoolitsesid majapidamise eest, kehastusid täiskasvanuteks, peitsid pudeleid ja panid ema enne lastevanemate koosolekut kenasti riidesse, et lastekaitset asjasse ei segataks. Olenevalt sellest, kuidas asja võtta, võis neil poegadel ja tütaridel hiljem elus minna nii hästi kui halvasti, kuid neid kõiki ühendas see, et vanemad olid nende elu keskpunktiks: nende alkohoolikutest või narkomaanidest vanemad olid mustaks päikeseks, mille ümber lapsed rahu-tult tiirlesid – mõistatus, millele ikka ja jälle püüti lahendust leida. Ingrid oli näinud dokumentaalfilme sellistest lastest, eriti ühe poja nägu oli tema võrkkestale salvestunud, poisi avatud ja lootusrikas nägu, kui ta oma alkohoolikust ema sotsiaalkorteris külastas. Emal kulus lõputult aega, enne kui

ta ukse lahti sai, ta kõndis karkudega, poeg kallistas teda, küsis, kuidas läheb: „Kuidas läheb, emme, kuidas sul on, kas sa sööd korralikult,“ ning ema pobises midagi vastuseks ja liipas korterisse tagasi. Poeg läks talle järele, kuid pöördus enne sisenemist kaamera poole ja ütles: „Ma arvan, et tal on täna päris hea päev.“

Ingrid oli omadega jõudnud järelduseni: vanemad on tähtsad, aga samamoodi nagu õhk ja vesi: neid märkad alles siis, kui neid enam pole või need muutuvad mürgiseks. Just nii on ka vanematega, mõtles Ingrid: need on midagi, mida märgatakse alles siis – või neil on mingi mõju ja siis ka alati negatiivne – kui nad kaovad, või on toksilised, kahjustavad, või siis, kui nad ennast ära tapavad, muutuvad alkohooliku-teks, narkomaanideks, kurjategijateks. Teisisõnu: sina vanemana ei saa oma lapsi paremaks teha *kui nad niikuinii oleksid olnud*, kuid teisalt võid sa nad ära rikkuda.

Kui Ingrid oleks seda varem taibanud, oleks see võinud teda paljudest pingutustest säästa. Sest tema ja Jan, nagu juba öeldud, kasvasid oma lapsi nii nagu neilt toona eeldati, nad olid kinkinud neile lapsepõlve, kus väljendati armastust ja oli füüsiline kontakt, hommikusöögid pere seltsis, jalgpallimatšidele elati kaasa, tähistati sünnipäevi ja pakiti kaasa tervislikke koolilõunaid, milles sisaldus kogu toitumispüramiid, neile loeti valjusti ette, nad said tähelepanu – nende fantaasiaid ja unistusi kuulati teraselt, kõik küsimused said kannatlikud vastused. Tema ise ja Jan olid veetnud mõlema poisiga vähemalt pool tundi igal õhtul kümne aasta jooksul, ühel õhtul ühe ja järgmisel teise poisiga. Nad olid nullist süüa teinud, neid iga pisiasja pärast arsti juurde viinud, lohutanud ja paitanud ja osalenud ja sõidutanud ja järel käinud. Nad olid käinud kõigil arenguevestlustel, lastevanemate koosolekutel ja talgutel, nad lasksid mõlemal poisil liituda puhkpilliorkestriga, vaatamata sellele, et kumbki neist ei

olnud muusikahuviline ja nad tahtsid osaleda ainult reaside pärast, mida rahastati heategevusliku müügi korraldamisega kaks korda aastas, ja see nõudis Ingridilt ja Janilt igal sügisel ja kevadel neli-viis pärestlõunat ja õhtut linnas ringi sõites ja mööblit, kardinaid, mänguasju, riideid, nipsasju ja elektriseadmeid kogudes ning seejärel kogu nädalavahetuse neid samu asju müües, ja seda kõike selleks, et poisid õpiksid mängima värisevaid, abituid versioone „Yesterday’s“ ja „Just a gigolo’s“, üks trompetil ja teine saksofonil.

Milleks ometi, mõtles Ingrid, kui ärkas igal öösel kell pool kaks ja uinus harva uuesti enne koidikut. Ta oli piisavalt ärkvel mõtlemiseks, kuid liiga väsinud millekski muuks, lamas, kuni öö muutus heledaks ja tühjaks, ilma pelgupaikadeta, ja sel ajal tuli alati esile üks konkreetne mälestus. Tema ja Jan olid aastaid sõidutanud poisse Ekebergi jalgpalliväljakule ja mitte ainult *neid*, vaid ka nende rattaid, ja nagu sellest poleks veel küll; Ingrid pigistas silmad uuesti kinni, et vältida selget ja kustumatut mälu pilti sellest, kuidas ta ise poiste rattaid autosse tassis, nende Volkswagen Caravelle’i, kui poisid istusid autos ja passisid oma telefonides. Tema, higine, kurnatud ja keskealine, tõstab nende rattaid Caravelle’i, ja kaks suurt isast inimest istuvad autos ja *ootavad, et tema saaks valmis*.

Need kaks isast inimest, kelle ta oli ilmale toonud, olid nüüd temast pikemad, nad kõrgusid tema kohal, kuid ei saanud hakkama oma tagumiku pühkimisega. Nende aluspükstel olid pruunid kakatriibud, millele Ingrid pritsis pleki-eemaldajat ja keetis neid siis pesumasinas. Teisisõnu, ta vahtas endiselt neil mähkmeid. Nad oskasid enda eest rääkida ja vastu vaielda, oma väikesel aktsiaportfellil silma peal pidada – sest nüüdseks oli ka Martin Åpent Bakeris tööd saanud ja investeerimist alustanud, tema ka – kuid oli võimatu ette kujutada, et nad seisaksid silmitsi tõeliste väljakutsetega, taluksid igavust, taluksid valu.

Ingrid soovis, et kohustuslik ajateenistus oleks alles. Aga seda soovis ainult üks osa temast. Teine osa tahtis poiste eest hoolt kanda, neid sõjast eemale hoida, kui see peaks juhtuma. Loomulikult. Aga ikkagi. Ühel pühapäevahommikul oli ahjus söestunud pitsa, ahi endiselt sees, ja Martin lamas vannitoapõrandal ning magas norisedes, ikka veel purjus. Igal pärastlõunal tuli Ingrid koju, kööki, mis oli segamini ja must, ükskõik kui puhas ja korras see tema lahkudes oli olnud, ning öösiti lamas ta unetult ja tülitsetes ja vaidles dialoogide, telefonikõnede ja e-kirjade vahendusel, mis kunagi tõeks ei saanud ning mida päriselt ei saadetud. Seda suutis ta teha, kuid ei suutnud panna poisse korralikult tagumikku pühkima ega oma aluspükse pesema ega köögis enda järelt koristama ega isegi vanematega normaalselt vestlema millestki, mis ei puudutanud raha või teenuseid.

Ingrid tahtis aega tagasi keerata ja kõike teisiti teha. Aga jooks oli joostud, pojad olid suured, valmis, harjunud, et armastuse nimel tehakse nende heaks kõik. Ta unistas sellest, et mõlemad poisid koliksid Austraaliasse, ja tahtis samal ajal kindlat tagatist, et neil on seal kaugel Austraalias saajaprotendiliseltselt ohutu. Ta unistas, et nad on jälle väikesed ja et ta võtab teise kursi. Ta ei teadnud küll, millise, ja Ingrid nägi vaimusilmas, kuidas ta kõnnib ringi, üha enam küüru vajanud, ja pritsib aluspükstele plekieemaldajat, kuni ta hinge heidab.

Oma vanavanemate kitsast ja pimedast Hovseteris asuvast korterist kolis Ingrid Jani soliidse ja traditsiooniderikka pere juurde suurde majja Solveieni tänaval. Selle aia kaugemasse otsa, tänava äärde, olid nad Janiga ehitanud oma maja, mis oli vana maja moodne väljaanne, samasuguse pruuni värviga peitsitud ja sama siniste aknaraamidega.

Suviti istusid Ingrid ja Jan – ja poisid, kui nad olid nooremad – vana pirnipuu all koos Ulla ja Jørgeniga, Jani vanematega, ja sõid vahvleid omatehtud pirnimoosiga ning jõid kohvi Ulla vanadest ja paljukasutatud Rørstrandi portselantassidest. Pärastlõunane päike heitis neile läbi lehestiku päikeselaike, kooruva värviga sepistatud laud, mille taga nad istusid, oli sama, mille taga Jan oli väikesena istunud, ja mille taga olid istunud tema isa ja omakorda isaisa. Seda võis näha mustvalgetelt piltidelt Jørgeni perekonnaalbumis, sest kinnistu oli Jani perekonna valduses olnud üle saja aasta. Põlv järgneb põlvele lennates, mõtles Ingrid ja vaatas tumelillasid sirelipõõsaid, mis seisis kahel pool maja sissekäigutreppi, needki olid üle saja aasta vanad. Kui ta lihtsalt käitüks korralikult ja täidaks oma osa, voolaks see kõik muutumatult edasi. See ei tohi peatuda. Igatahes tema pärast mitte.

Umbes korra nädalas seksisid nad Janiga ja pärast seda tõmbas Ingrid selle kujuteldavast nimekirjast maha. Nii, mõtles ta, *see* on nüüd tehtud. Nädal oli see ajavahemik, mis oli aastate jooksul välja kujunenud, just nagu kõigel oli oma intervall: muru niitmine, lume kühveldamine, lambipirnide vahetamine, trenn, automootori õlivahetus, seksimine, ja kui üle nädala läks mööda, hakkas midagi kuhjuma, mingi rahunus, tasakaalutuse tunne. Aga nüüd sai see vähemalt tehtud ja varsti Jan norskas ja Ingrid lamas ärkvel ja mõtles homsele päevale, õhtusöögile, sügavkülmikule, külmkapile, riietusele, õpilastele, kolleegidele, koosolekutele. Eelolevaid tegevusi voolas tema suunas, ja nagu võimleja kujutab ette saltot poomi peal, enne kui ta üldse poomile tõuseb, nii kujutas Ingrid endale ette, kuidas ta vaid mõne tunni pärast ärkab uue päeva alguses, see uus päev, mida ta nägi enese ees kui takistusrada. Päev koosnes takistuste ületamisest ja iga takistuse tõmbas ta kujuteldavast nimekirjast maha. Ja siis, siis, sosistas ta endamisi. Kui kõik tõkked on ületatud, mis siis?

Surm, vastas ta, ja tundis kergendust, sest viimasel ajal oli ta tundnud kergendust mõttest, et kõigel on kord otsustav lõpp. See kergendus, mida ta surmale mõeldes tundis, pani teda uuesti oma pärandile mõtlema, kas nüüd, kui see endast märku andis, kas võib siis olla, et tema eluviisis on midagi põhimõtteliselt valesti, kas ta peaks midagi ette võtma, teisiti sööma, töökohta vahetama? Aga ta juba sõi tervislikult. Ta jõi vähe alkoholi ja valmistas toitaineterikast toitu. Ta maksis arved õigel ajal, sorteeris prügi ja koristas oma maja ise, erinevalt sõpruskonnast ja naabritest, kellest suuremal jaol käisid Poolast, Filipiinidelt või Ukrainast pärit koristajad. Ja kuigi ta oma tööd enam ei armastanud, ei osanud ta ette kujutada, et talle kusagil mujal rohkem meeldiks. Lisaks oli ta viiekümneaastane. Lahkuminekuks polnud mingit põhjust, kurtmiseks polnud põhjust, kõik oli hästi ja kuhugi polnud minna, ühtki kohta, kuhu põgeneda, ja miks ta peakski põgenema.

Eelseivate tegemiste laine kohus temast üle, Ingrid tahtis nüüd kohe püsti tõusta ja osa neist tehtud saada, tahtis püsti tõusta ja söömise, koristamise, töötegemisega valmis saada, tahtis ükskord ometi töö ära teha, valmis saada söömisega, vetsus käimisega, lõppeks valmis saada poegade käest küsimisega, et kuhu nad lähevad ja millal nad koju tulevad ja nii iga viimane kui asi nimekirjas *lõplikult maha tõmmata*.

Ja koos sellega tuli iha lihtsuse järele. Soov, et ei oleks nii palju valikuid. Poes võis ta seista riiulitäie hambapastade ees ja proovida erinevaid võimalusi üksteisest eristada. Kas ta tahtis valgeid hambaid, kas ta tahtis fluoriga, kas ta tahtis vältida hammaste tundlikkust, ja kuidas on lood hamba-kiviga. Lõpuks võttis ta suvaliselt ühe tuubi ja mõtles teel kassasse: kas oleks pidanud valima mõne teise, kas oleks pidanud lugema tarbijaküsitlusi, valima üht tüüpi hambapasta ja sellele truuks jääma, nii, nüüd ei ole enam vaja

hambapastale mõelda, ja nii tahtis ta ette võtta kõik, mis elus ette tuli, ning säästma, lihtsustama, kuni enam polnud millegi üle arutleda.

Surm, mõtles ta uuesti ja tundis taas kergendust ja võib-olla oli seegi pärand, see kergendustunne iga kord, kui ta surmale mõtles, vähemalt oma surmale, sest kogu oma elu oli ta oodanud, et see pärand, mida ta kannab, et see tuleb ja hävitab kõik, mis ta on üles ehitanud. Ingridile meeldis kujutleda, et ta seisab seljaga kuulirahe poole, mis ei olnud tabanud tema kahte poega, sest temast ei olnud saanud alkohoolikut, ta polnud hulluks läinud ja selle asemel on hoopis ära parandanud, või vähemalt püüdnud parandada seda, mis tema vanemad olid katki teinud. Tellis tellise haaval, laud laua haaval on Ingrid kõik kokku korjanud ja uuesti üles ehitanud, samamoodi nagu tema ja Jan ehitasid selle maja, kus nad elasid.

Ingridil oli komme võrrelda oma elu kaltsuvaipadega, mida Ulla keldris suurtel kangastelgedel kodus. Ämm, kes kasvas üles Göteborgi töölisrajoonis, istus seal keset kaltsukuhja, mille ta kogus täikadelt, vanakraamipoodidest või sai sõpradelt-tuttavatelt, sest kõik teadsid, et ta kogub kaltse, et ta on kaltsuproletaarlane, nagu Ullale meeldis end nimetada, ja aegamööda, kuid järjekindlalt muutis ta kaltsud vastupidavateks ja ilusateks põrandatekkideks. Ingridi ja Jani maja oli täis Ulla kaltsutekke, igäühel oma põhivärv – kollane, roheline, punane või sinine, ja just niimoodi, nagu Ulla väsimatu tööga oli kaltsud kokku kogunud ja muutnud millekski soliidseks ja kenaks, nii oli ka Ingrid loonud tihedalt kootud ja vastupidava vaiba oma elu räsitud alguspunktist. Sellised mõtted olid osa sellest, mis oli teda varem päevadest läbi aidanud. Aga viimasel ajal tundus, nagu need vanad nipid enam ei toimiks, nagu elule oleks lisaks tulnud mingeid valesid noote. Varem oli talle meeldinud lobiseda,

lugusid jutustada, telefoniga rääkida, naerda, arutada, taga rääkida, planeerida reise ja väljasõite suvilasse. Ta oli isegi tööleminekut rõõmuga oodanud. Kuid nüüd kartis ta kõike, mis puudutas sotsiaalseid kontakte, ja tundis kergendust, kui see läbi sai. Pärast tööd lamas ta diivanil ja kuulas tekstisõnumite ja e-kirjade piuksumist. Vanasti võis öelda, et sa ei kuulnud telefoni, aga nüüd ei olnud enam mingit pääsu, nüüd on kõikidel telefon, kus on selgelt ja hästiloetavalt näha, kes helistas ja millal nad helistasid. Ja kui kedagi ühe infokandja kaudu kätte ei saanud, oli veel tuhat teist. Iga üksik infokandja ja iga suhtluskanal on nahast läbi torgatud nõel, nõöp varrukal, viipav käsi, väljendusrikas nägu, mis ootas, et vastatakse sama väljendusrikkusega. Teatud väljendite ja teatud helide ootus.

Ingrid käitus nagu tema vana mina, rääkis telefoniga ja vastas tavapärase entusiasmiga kutsetele ja ettepanekutele, kuna ta ei teadnud, mida muud ta peaks tegema, ja pealegi oli ta täpselt samas võrgustikus kui ennegi, see polnud muutunud: seal olid Jan ja nende kaks poega, kõrvalmajas olid Ulla ja Jørgen, oli sõpruskond ja oli kool, kus kõik koridorid ja klassiruumid olid alati rohkem või vähem rahvast täis ja kus eeldati tähelepanu, tervitamisest, uste lahti hoidmist, rääkimist, kuulamist, selgitamist, mõistmist, enda arusaadavaks muutmist.

Koolis sai ta üksinda olla ainult invatualetis. Ja ta ei saanud ometi kogu aeg minna invatualetti ja lasta end vabaks, ega istuda seal lõputult ja leida tröösti asjaolust, et tema ja mistahes muu elusolendi vahel olid neli seinat ja lukus uks.

Tundus, nagu oleks ta ilma jäänud millestki, mis oli teda varem päevadest läbi vedanud, mingist aimest, millestki, mis oli andnud tema tegemistele tähenduse, millestki, mida ta ei märganudki enne, kui alles siis, kui seda enam polnud.